

ZAMONAVIY AYOLLAR SHE'RIDAGI IJODLIK HAQIDA MULKAZA (LILIYA
GAZIZOVA, KARINA SARSENOVA, VIKTORIYA OSADCHENKO ASARIDA)

Rasulov A'zamjon Azamat o'g'li
Anvarjonov Muhammad Yusuf Avazbek o'g'li
Xasanov Vahobiddin Shakarboy o'g'li
Ma'rufjonov Maxmudjon Burxonjon o'g'li
Renessans Ta'lim Universiteti

Izoh. Tadqiqotning maqsadi she'riyatning mavzulari, usullari, xususiyatlari va ijtimoiy-madaniy ahamiyatini aniqlashdir. Ijodkorlikni tahlil qilish uchun bir nechta hal qiluvchi omillar aniqlandi: ayol shoir, Peterburg shoiri, shoir-filolog (nafaqat ma'lumoti bo'yicha, balki kasbiy faoliyat turi bo'yicha ham). Asarning ilmiy yangiligi shundan iboratki, ilgari o'rganilmagan materiallar ilk bor ilmiy muomalaga kiritildi – Peterburg she'riyati an'analari va ayollar lirikasi motivlarining uyg'un uyg'unligini namoyish etuvchi she'rlar. Muallifning she'riy tizimi abadiy va dolzarb mavzularga oid keng doiradagi mavzular, shuningdek, turli xil stilistik registrlar bilan ajralib turishi ko'rsatilgan. Natijada lirikning sof ayol mavzuidagi poetik ijodining asosiy mavzulari aniqlandi va xarakterlandi; falsafiy lirika; Sankt-Peterburg mavzulari bilan singdirilgan she'rlar; shoirning hozirgi davr voqealarini hissiyot bilan aks ettiruvchi she'rlar.

Kalit so'zlar: zamonaviy adabiy jarayon, ayollar adabiyoti, ma'naviy she'riyat, mavzu, motiv, hukmron ijod.

O'zining she'riy maqsadi, hozirgi zamondagi o'rni va o'rnini anglash, shoir o'zidan qanday xotira qoldirishi haqida o'ylash ozmi-ko'pmi barcha adabiyot ijodkorlariga xosdir. San'atning bu "abadiy" sohasi adabiyot taraqqiyotining hozirgi bosqichida ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Taqdim etilgan maqolaning mavzusini tanlashning sababi aynan shu. Biz lirik she'riyatga sub'ektiv kechinmalar va ijodiy idrok lahzalarini eng yorqin va ifodali tarzda etkazishga qodir adabiy janr sifatida ataylab murojaat qildik. Hissiyotlarni, holatlarni, barcha muhim va estetik jihatdan qimmatli narsalarni lirik tarzda tasvirlash qobiliyati bu adabiy janrni boshqalardan ajratib turadi. L.Ya.ning adolatli fikriga ko'ra. Ginzburg: "Lirika o'z mohiyatiga ko'ra muhim, yuksak, go'zal <...> haqidagi suhbatdir; shaxs ideallari va hayotiy qadriyatlarining o'ziga xos namoyon bo'lishi» [2, 8-b.]. Bu qadriyatlardan biri, albatta, ijodkorlik va san'atdir.

Eng illyustratsion tadqiqot materiali sifatida biz uchta zamonaviy shoira - Liliya Gazizova, Karina Sarsenova va Viktoriya Osadchenkoning she'rlarini tanladik. Bir necha omillar (bir avlod, Sharq madaniyatiga yaqinlik, ta'lim, gender tamoyili va boshqalar) bilan shartlangan xuddi shunday dunyoqarash nomi tilga olingan shoirlar lirikasida tipologik o'xshashliklarni izlash imkoniyatini oldindan belgilab bergan.

Demak, ushbu maqoladan ko'zlangan maqsad yuqoridagi shoirlarning she'riy dunyoqarashining o'ziga xos xususiyatlarini, shoirning o'z maqsadiga munosabatini o'rganishdan iborat. Belgilangan maqsad quyidagi vazifalarni hal qilishga olib keldi:

- berilgan mavzudagi ayrim she'rlarni tahlil qilish;

- L.Gazizova, K.Sarsenova va V.Osadchenko lirikasidagi shoir ijodi va maqsadi mavzusini yechishdagi o'xshash xususiyatlarni aniqlash;

- ijodkorlik haqida fikr yuritishda muallifning o'ziga xosligini aniqlash.

Aytish kerakki, yuqorida nomlari tilga olingan uch shoiradan tanqidiy tahlil nuqtai nazaridan eng mashhuri Liliya Gazizova she'riyatidir. Shunday qilib, D.A.Salimova va M.S.Proxorovalarning "Liliya Gazizova she'rlarining ayrim lingvistik xususiyatlari haqida" maqolasi erkin she'r ustasi shoiraning o'ziga xos uslubi va tiliga bag'ishlangan. R.R.ning maqolasida. Valiullina "Qozon qiyofasi shahar matni muammosi kontekstida" shuningdek, Qozon obraziga bag'ishlangan asarlarning tarixiy va adabiy sharhi nuqtai nazaridan Gazizova ishining tahlilini taqdim etadi. "Raning bolalari" jurnalining 2017 yil to'rtinchi sonida chop etilgan A.Babanskayaning maqolasi Liliya Gazizovaning "Erkin she'r" she'riy to'plamiga sharhdir. Adabiyotshunos Nikita Vasilev "2000-yillarning Qozon lirikasi antologiyasi: birinchi qism" maqolasida "Qozon she'riy bumi" ning asosiy qahramonlari haqida gapiradi, bu erda she'rlar poetikasining o'ziga xos xususiyatlariga alohida o'rin beriladi.

Qolgan ikki muallifning nomi ozroq o'rganilgan va hozirgacha faqat qozoq va o'zbek zamonaviy she'riyatining tadqiqotchisi va mutaxassislarining tor doirasiga ma'lum. Ushbu maqolaning maqsadlaridan biri 20-asr oxiri - 21-asr boshlaridagi iste'dodli shoirlarning ijodini ommalashtirishdir.

Ilmiy-tanqidiy adabiyotlarni o'rganish, L.G'azizova, K.Sarsenova va V.Osadchenkolarning ishlarini qiyosiy ko'rib chiqishga urinishlar haligacha amalga oshirilmagani ushbu tadqiqotning yangiligini belgilab berdi.

Liliya Gazizova 1972 yilda Qozon shahrida tug'ilgan. Qozon tibbiyot instituti va Moskvadagi Maksim Gorkiy nomidagi adabiyot institutini tamomlagan, Rossiya Fanlar akademiyasining Jahon adabiyoti institutida aspiranturada tahsil olgan. O'n bitta she'riy kitob muallifi (hozirda eng so'nggisi 2016 yilda nashr etilgan "Verse Libres" to'plami). U tatar tilidan tarjimon sifatida ham ishlaydi. N. Lobachevskiy nomidagi xalqaro she'riyat festivali va "Ladimir" Xlebnikov xalqaro festivali tashkilotchisi. G.Derjavin mukofoti sovrindori (2003) va boshqalar. Qozonda yashaydi.

Karina Sarsenova 1975 yilda Olmaota (Qozog'iston) shahrida tug'ilgan. U Moskvada ta'lim olgan. Ayni paytda u yozuvchi, shoir, Rossiya Yozuvchilar uyushmasi a'zosi, KS PRODUCTION prodyuserlik markazi, "TRIUMFF" eksperimental mualliflik teatri, san'at maktabi, ART-SPACE, Yevroosiyo ijodiy uyushmasining asoschisi va bosh prodyuseri. Yevroosiyo xalqaro mukofoti prezidenti. "Neo-ezoterik fantastika" yangi adabiy janrining yaratuvchisi. Rus, fransuz va xitoy tillarida 54 dan ortiq kitoblar muallifi. "Yo'l posbonlari" to'liq metrajli filmi va 15 dan ortiq original musiqiy va teatrlashtirilgan spektakllar ssenariysi muallifi.

Viktoriya Osadchenko Toshkentdan (O'zbekiston Respublikasi). M.Ulug'bek nomidagi Milliy universitetining jurnalistika fakultetini tamomlagan. 2006 yildan O'zbekiston Respublikasi Yozuvchilar uyushmasi a'zosi. She'rlari "Sharq yulduzi" (O'zbekiston), "Kitobsevar" (Qozog'iston), "Yangi yosh", "Xalqlar do'stligi" (Rossiya),

"Interpoetry" (AQSh) jurnallarida, "Almanaxlar"da chop etilgan. Predverie", "Segodnya", "Anor/Granat" antologiyasida (M., 2009). Shoir "Peyzaj lirikasi", "Egorka ertaklari", "Havo" kabi to'plamlar yozgan.

Sovet va rus adabiyotshunosi V.E. Xalizevning so'zlariga ko'ra, "ularning asosiy qismidagi qo'shiqlar avtopsixologikdir", ya'ni she'rlar muallifning bevosita o'zini ifoda etish harakatidir. Darhaqiqat, muallif va uning lirik qahramoni o'rtasida ma'lum darajada uzviy bog'liqlik mavjud. She'rlarda shoirning ichki dunyosi, kechinmalari, hayotiy tamoyillari ko'pincha o'z ifodasini topadi. Shuning uchun ham bu muammo adabiyot tarixi davomida asarlarda eshitilib kelindi va ma'lum davrlarda ayniqsa keskinlashdi, buni bugungi kunda ta'kidlash mumkin.

21-asrda ba'zi zamonaviy adabiyotshunos olimlar tomonidan ta'kidlangan she'riyatning gullab-yashnashiga qaramay, shoir va kitobxonlar o'rtasidagi aloqa zaiflashgan. Shu munosabat bilan meditatsion, falsafiy tamoyil yangilanadi; mualliflar ko'pincha "abadiy" savollarni berishadi, asarlarda o'zini namoyon qilishning ma'nosi va maqsadi nima, ijodkorlik orqali odamlarga aynan nimani etkazish kerak va umumiy rol nima? jamiyat hayotida she'riyatning. Bundan tashqari, biz shartli ravishda ayol she'riyati haqida gapiramiz, shuning uchun hissiyotlarni ifodalashda sub'ektivlik va emotsionallik nozik, sezgir ayol xarakteri tufayli juda og'irlashadi.

Demak, to'g'ridan-to'g'ri she'riy matnlar tahliliga o'tamiz. Keling, qiziq va ayni paytda ramziy nomga ega she'rdan boshlaylik. - Jim bo'l, Gazizova! muallifning lirik "men"i va qahramondan shoshilinch ravishda sukut saqlashni so'ragan ma'lum bir lirik mavzu o'rtasidagi dialogni ifodalaydi. - O'zingni jim, Gazizova! // - Men jimman, Gazizova" bu yerda qayta-qayta yangraydi va har bir bunday takrorlashdan keyin biz qahramonlar sukut deganda nimani anglatishini tushuntiramiz. Bu javoblar muallifning ijod maqsadi muammosiga nisbatan pozitsiyasini ochib beradi. Lirik qahramon aniq konturlarni, shoir yozmasligi kerak bo'lgan amrlarni tasvirlab berdi: bular qalbni qamrab oladigan shaxsiy tajribalar va tashvishlar ("O'zingni hammadan yashir!"), odamlar har kuni duch keladigan hayot baxtsizliklari ("Bizni qayg'uga solib qo'ymang!") va bu mavzular shakllangan taqdirda ham ular haqida gapirishga arzimaydi ("Va she'rlarmi? // - She'rlar").

Bu lirik mavzuning nuqtai nazari bo'lib, qahramon rozi bo'lishga majbur. Uning bunday muammoga munosabatining nomuvofiqligi badiiy nutqning o'ziga xosligi (stilistik figuralar, tinish belgilari va boshqalar) bilan ko'rsatiladi, buning natijasida hikoyaning o'ziga xos kayfiyati o'rnatiladi. Butun she'r takrorlash va parallelizm bilan to'lib-toshgan: ma'lum bir ovoz har doim qahramonni haqiqat bilan to'qnashtirganday tuyuladi, imperativ kayfiyatda ko'rsatmalar bilan gapiradi, u shunchaki rozi bo'lmaydi. Shu bilan birga, qahramon har doim o'zining kimligini aniq biladi va familiyasini takrorlaydi: "Men jimman, Gazizova", ya'ni hech qanday qoidalar uni individuallikdan mahrum qilmaydi yoki o'zini o'zi aniqlashiga xalaqit bermaydi. She'r davomida aniq javoblar bilan u suhbatdoshiga qarshi kurashayotgandek, xususan, o'ziga nima kerakligini va o'zini qanday tutishini tasavvur qilib, o'zini bu tamoyillarga amal qilgandek ko'rsatadi. Vaholanki, oxiriga kelib, har qanday shoir uchun eng muhim narsa, she'riyat haqida gap ketganda, o'z fikrini she'riy qiyofada kiyintirsa ham, gapira olmasligini tan olishdan boshqa chora qolmaganida. uning

qalbini tashvishga soladigan hamma narsa haqida, qahramon yo'qolgan. Oxirgi satrlar ellips bilan tugaydi va qahramon o'zini tanishtirmaydi: "- Jim bo'l, Gazizova! // - Men jimman ...". Oxirgi ikki bandga qadar qo'llanilgan parallelizm butun she'rning oxirigacha adashib borayotgan ritmini o'ziga xos avj nuqtasiga o'rnatadi, bunda o'quvchi shu vaqt davomida biz ijodning ma'nosi va maqsadi haqida gapirganimizni tushunadi. Agar lirik mavzuni lirik "men"ning ichki ovozi deb hisoblasak, shunday xulosaga kelishimiz mumkin: bu she'rda biz qahramonning introspeksiyasini ko'ramiz, u orqali u shoirning ijoddagi roli haqida ma'lum xulosalarga keladi. jamiyat. Aniqrog'i, so'z san'atkori bo'lish uning tabiatining ajralmas qismi, jamiyat muammolari, shaxsiy kechinmalari haqida gapirmasa ham, lekin she'r yozish imkoniyatidan mahrum bo'lsa, o'zi bo'lishni to'xtatadi.

Shu o'rinda savol tug'ilishi mumkin: shoir nega sukut saqlashga majbur, nega u o'zini ruhini bezovta qiladigan hamma narsa haqida yozishni taqiqlaydi? Qizig'i shundaki, biz Liliya Gazizova asarlari bilan o'xshashliklarni topgan boshqa bir zamonaviy shoironing she'ri bunga javob berishga yordam beradi. Shunday qilib, Viktoriya Osadchenkoning "Yer osti shamolida kuting ..." she'rida birinchi satrlardan allaqachon tanish bo'lgan sukunat motivi yangraydi: "Hech narsa dema", "Hech narsadan voz kechma", "Shunchaki bor, jim bo'l."

Bizningcha, teskari taqqoslash an'anaviyroq ko'rinadi: tabiat hayoti inson hayoti bilan taqqoslanadi. Bu erda o't, suv, qayin kabi inson salohiyatining eng yuqori namoyon bo'ldi. Ammo bu haqiqatning faqat bir tomoni. Ulug'vor, yuksak zaminiy go'zallik va chinakam san'atning mohiyati tabiat va ruh o'rtasidagi, inson orzulari olami bilan aloqa qilish jarayonida paydo bo'ladi. Xuddi shunday xususiyatlarni O. Savlova ijodida ham kuzatish mumkin. Bu shoironing shaxsiy dunyoqarashi, ayolning atrofdagi voqelikka bo'lgan qarashi, bayonotlar tuzish va fikrlarni etkazishning o'ziga xos mantig'i muhim o'rin tutadigan yangi o'ziga xos she'riy obrazlarning paydo bo'lishiga katta hissa qo'shdi.

Uning she'rlarini Mordoviya she'riyatidagi intellektual va falsafiy lirikadagi eng muvaffaqiyatli tajribalar bilan bog'lash mumkin, bunda lirik qahramonning dunyoqarashi ham, o'zini o'zi bilishi ham birinchi o'rinda turadi, uning tashqi voqelikni kuzatishi ongiga qaratilgan. ruhiy impulslar.

O. Savlova she'riyatining afzalliklari, bizningcha, shaklning aforistik imkoniyatlarinigina emas, balki lirik aks ettirish mazmunining yo'nalishini ham o'z ichiga oladi. Shuning uchun har bir satr potentsial o'quvchiga jozibador. Qolaversa, shoira ijodida u avval yaratgan obraz va timsollar ham o'zgarishlarga uchraydi. Masalan, u ilgari ichki dunyosiga murojaat qilgan zamondoshning qiyofasi sezilarli darajada rivojlanib, uni falsafiy va axloqiy aks sado bilan to'ldiradi. O'ylaymizki, O. Savlovaning lirikasi 1990-2000-yillarda Mordoviyada ayollar lirikasi shakllanganiga misollardan biridir. Shoironing axloqiy izlanishlari butun bir avlodning ma'naviy izlanishlarini, xalq hayoti va taqdiri, shaxsiy kechinmalari bilan bog'liq o'zgarimas mavzularning aniqlanishi esa zamondoshning ruhiy holatining ko'rsatkichiga aylanadi.

O. Savlova chinakam falsafiy xususiyatga ega so'z san'atkori, chunki uning butun she'riyatining g'oyaviy-mazmuniga boy o'zagiga aynan ana shu hukmron ijodkorlik aylangan. O. Savlova dunyoni badiiy anglash markazida dunyo va inson, jamiyat va inson,

inson va zamon o'rtasidagi uyg'unlik g'oyasini qo'yadi. Faqat O. Savlovaga xos bo'lgan hodisalarga alohida qarash, keng falsafiy umumlashtirishga moyillik, muayyan voqea ortidagi naqshning namoyon bo'lishini payqash qobiliyati uning butun lirik aks etishining o'ziga xos uslubini, she'riyat va she'riyatning noyob uyg'unligini belgilab berdi. shoira ijodida falsafa.

Gazizova she'rida bo'lgani kabi, Osadchenkoning lirik qahramoni ham o'z ijodida o'z muammolari va jamiyat muammolariga murojaat qilmaslikka, o'z fikrini o'ziga saqlashga chaqiradi. Ammo bu erda u nima uchun bu pozitsiyani egallashga qaror qildi degan savolga javob beradi: "Biz buni faqat yomonlashtiramiz - ikki baravar chidab bo'lmas darajada." Atrofida sodir bo'layotgan hamma narsani tahlil qilish va uni she'r bilan ifodalash qobiliyatiga ega bo'lgan odam aytilgan narsa uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olishi kerak, chunki Vadim Shefner ta'biri bilan aytganda, "so'z bilan o'ldirish mumkin, so'z bilan saqlang."

Ushbu she'rning kompozitsiyasi kontrastni o'z ichiga oladi, buning natijasida Osadchenkoning ma'no muammosiga munosabati, ijod maqsadi va shoirning roli to'liq ochib berilgan. Agar she'rni ikki qismga bo'ladigan bo'lsak, birinchisida, yuqorida aytib o'tganimizdek, lirik qahramonning nima qilmaslik va nima haqida gapirmaslik kerakligi haqidagi pozitsiyasi keltirilgan. Ikkinchi qismda u bunga muqobil taklif qiladi: hayotda odamlarga nima etishmayotgani haqida yozish. Maxsus obrazli tizim tufayli muammoli savolga yangi ma'no va javob paydo bo'ladi. Osadchenko ikkinchi qismni quyidagi satrlar bilan boshlaydi: "Keling, hech bo'lmaganda ko'k rangga oq qushni chizamiz". Osmondagi qush timsoli erkinlik timsoli bo'lib, kompozitsion jihatdan aynan mana shu joyda joylashgani uchun muallifning pozitsiyasi quyidagicha bo'ladi, deb taxmin qilishimiz mumkin: o'z ijodida shoir erkinlikdan mahrum bo'lgani uchun sukut saqlashga majbur bo'ladi. ifodalash. Odamlar ham erkinlikdan mahrum, shuning uchun muallifning utopik qiyofasini chizishdan boshqa iloji yo'q. Shoir biror narsa yozish uchun odamlar uchun ishlashga, uning qalbini og'irlashtiradigan muammolarni chetga surib qo'yishga tayyor, buning tufayli ular "qo'rqmaydi, tor bo'lmaydi ...".

Ijod motivi, odamlarga xizmat qilish usuli sifatida biz ko'rib chiqayotgan yana bir shoira Karina Sarsenovaning ijodida eshitiladi. "Osmon, chegarasiz osmon!.." o'zining badiiy o'ziga xosligi va kayfiyati bilan oldingi she'rlardan keskin farq qiladi, lekin bu yerda bizga tanish fikrni ko'ramiz: Sarsenovaning lirik qahramoni, xuddi Osadchenko qahramoni singari, "dunyo uchun" asarini yaratadi. Ushbu she'rda u o'zining ilhom manbalari, ijodida etakchi bo'lgan mavzu va obrazlar haqida gapiradi. Sarsenovaning fe'llarning o'ynashi, fe'l shakllarining parallelligi kabi o'ziga xos usullari tufayli biz uning qahramoni uchun she'r yaratish nimani anglatishini ko'ramiz: "ko'tarildi, men zavqlanaman", "to'ydim, to'ydim", "o'lganman, Men o'zimda tug'ilganman", "unutganman, eslayman", "yashayman va yangilanaman". Gazizovanning qahramoni singari, u adabiyot va san'atda yashaydi, atrofida mavjud bo'lgan hamma narsadan, Ibtidodan ilhom oladi. Faqat uning dunyoqarashi hayotdagi yorqin, ijobiy lahzalar prizmasidan o'tayotgandek tuyuladi. Sarsenova Osadchenko gapirayotgan muqobilni yanada aniqroq tasvirlab beradi. Bu yerda erkinlik motivi ham yangraydi: "Osmon, chegarasiz osmon! // Qushlar, shamol, bulutlar..." Shoira o'z

ijodi orqali Osadchenko ham yozgan "bizning murakkab va ma'yus matnlarimizni qoplash" mumkinligini ko'rsatadi. Shunday qilib, Sarsenovaning lirik "men" pozitsiyasi o'ziga xosdir: uni o'lishga va unutishga majbur qiladigan hayotdagi qiyinchiliklarga qaramay, san'atning hayot beruvchi kuchi tufayli qayta tug'ilish va eslash mumkin.

Shunday qilib, keling, xulosa qilaylik. Har uchala shoiraning she'rlarida ham xuddi shunday fikr ifodalangan: kitobxonlar bilan aloqasi uzilganiga qaramay, adabiy ijod hamon odamlar uchun yaratilgan va ularga xizmat qilishning eng ishonchli yo'li bo'lib qolmoqda. Shoirlar o'z ifodasini qurbon qilishga, xohlagan narsasi haqida emas, balki odamlarni biroz xursand qilsa, nima foyda keltirishi haqida yozishga tayyor. Bunday yondashuv ularning so'z erkinligini ma'lum darajada cheklab qo'ysa-da, hammaga bu erkinlik yetishmasligini tushunadi, shuning uchun ham o'z asarlarida uning qiyofasini qaytadan yaratib, bu erkinlikni dunyoga berishga tayyor. Ammo bu siz faqat yaxshi narsalar haqida yozishingiz mumkin degani emas. Shoirlar o'zlarining ijodlari tufayli odamlarning ko'zlarini "ilhomlangan mavjudot"ga ochadilar, unda "yashash va yangilanish" mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Акбаров О. А., Джагаспанян Р. Н., кизи Акрамова Н. А. ПРИРОДА КАК ОДИН ИЗ ОБРАЗОВ ПОЭТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ МИРА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ВМ ШУКШИНА //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS". – 2022. – Т. 1. – №. 3. – С. 62-70.

2. Nikolayevich D. R., Ermekovich A. T. ARTISTIC AND AESTHETIC FUNCTION OF THE LANDSCAPE IN SHUKSHIN'S PROSE //Gospodarka i Innowacje. – 2022. – Т. 27. – С. 108-113.

3. Аджеминова Э. Р., Джагаспанян Р. Н., Исмаилов Р. С. ФРАЗЕОЛОГИЗМЫ И ОБРАЗНЫЙ СТРОЙ ЯЗЫКА //PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. – 2022. – Т. 2. – №. 18. – С. 121-125.

4. Давлятова Г. Н. и др. АВТОБИОГРАФИЧЕСКИЕ ЭЛЕМЕНТЫ И ТВОРЧЕСКИЕ ПОИСКИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ НВ ГОГОЛЯ //PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS. – 2022. – Т. 2. – №. 18. – С. 187-191.

5. Акбаров О. А., Джагаспанян Р. Н. кизи Акрамова НА ПРИРОДА КАК ОДИН ИЗ ОБРАЗОВ ПОЭТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ МИРА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ВМ ШУКШИНА //INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE" THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS. – 2022. – Т. 1. – №. 3. – С. 62-70.

6. Акбаров О. А., Джагаспанян Р. Н., Исмаилов Р. С. ФУНКЦИЯ ОБРАЗА ПРИРОДЫ КАК ОБЪЕКТ ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ //ІЎДКОР О'ЎИТУВСНІ. – 2022. – Т. 2. – №. 24. – С. 195-200.

7. Джагаспанян Е. С. ИЗУЧЕНИЕ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА В ОБЛАСТИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 561-567.

8. Vika Osadchenko, Uchar orol [Elektron resurs]: "Xalqlar do'stligi" jurnali, 2011 yil 7-son // <https://magazines.gorky.media/druzhba/2011/7/letayushhij-ostrov.html>
9. Gazizova Liliya Verlibra. – Qozon: Tatar kitob nashriyoti, 2016. – 160 b.
10. Ginzburg L. Ya. Lirika haqida. – Moskva: Intrada, 1997. – 416 p.
11. Sarsenova Karina Baxtga qaramay. – Moskva: “Griffin”, 2016. - 140 bet.